

Правните изследвания в учебната програма на специалност „Европеистика“ в СУ „Св. Климент Охридски“

Доц. д-р Юлия Захариева,
СУ „Св. Климент Охридски“

Специалност „Европеистика“ вече 15 години подготвя... европеисти. Осъзнавам тавтологията в това изречение, но в случая географското понятие е само ориентир. Амбицията е да се изграждат специалисти, които да познават логиката, динамиката, институционалните механизми, икономическите, историческите, социологическите и правни измерения на уникалните обединителни процеси на стария континент.

Тази амбиция респектира и изисква интердисциплинарен подход. Той може да се реализира в два варианта:

- първия аз бих го нарекла енциклопедичен, т.е. от всичко по малко и подчинен на заварената квалификация на наличния академичен състав;
- по-труден е вторият вариант, който изисква комплексност и ясен профил на завършващия специалността абсолвент, балансирано присъствие на различните области на знанието, обединени от този профил, екипност в работата на преподавателите и висока степен на синхрон в учебните програми от първия учебен час до държавния изпит.

Всичко това е не само по-трудно, но и много по-отговорно. Може би поради тази причина в повечето университетски центрове на континента и извън него европейските изследвания се провеждат в рамките на ма-

гистърски програми. Магистърските програми надграждат подготовката на вече обучени в дадена област студенти, и то в строго определени тематични направления и в кратки срокове.

В СУ „Св. Климент Охридски“ е избран друг подход - бакалавърска програма с профилиране в три направления след втори курс. Този избор има значими предимства. Сравнението може да изглежда неочаквано, но това е същата логика, в резултат на която се счита, че колкото по-рано започва овладяването на различния от майчиния език, толкова резултатите са по-добри.

В европейската проблематика всичко е различно и студенти, чието мислене все още не е вкарано в „коловозите“ на което и да било академично знание, много по-успешно се справят, без да търсят аналогии и да се обръщат назад. Тези констатации с особена сила важат именно за правните изследвания в програмата.

Правната система на интеграционните формации е уникална и автономна. Създава се извън държавата, но действа на територията на държавата непосредствено, наред с националното законодателство, без да става част от него. Следователно това не е нито национално, нито международно право.

Силата и ефективността на националната и на международната правна система е в нейната стабилност. Консерватизмът е характерен за начина на мислене на юристите. Някой беше казал, че юристите са единствените живи същества, които напредват с очи, обърнати назад. Те са и много по-тясно свързани с националното, отколкото хората с други професии.

Правната система на ЕС е в непрекъснато развитие. Учредителните договори, т.е. „конституционната рамка“, върху която функционира ЕС, е претърпяла към днешна дата пет генерални ревизии и очевидно се очертава шеста. Устава на ООН не е докосван от 1945 г., въпреки че светът днес е съвършено друг.

Това са само два примера какво трябва да преодоляват нашите бакалаври в усвояването на спецификата на правната система на ЕС.

Съгласно резултатите от един много полезен анализ на авторски колектив с участието на катедра „Европеистика“, правните изследвания заемат 30% в учебните програми. Ако този количествен показател е със 100% качество, правните изследвания трябва да гарантират осмислянето на ценностната система на ЕС, която включва зачитане на човешкото достойнство, на свободата, демокрацията, равенството, правовата държава,

правата на човека и на малцинствата и да предоставят задълбочени познания относно:

- уникалната правна характеристика на интеграционните формации, видовете компетентност на ЕС и принципите на субсидиарност и пропорционалност;
- правните механизми при формирането и провеждането на общностните политики и функционирането на вътрешния пазар и на паричния съюз;
- институционалната система на ЕС и безпрецедентния нормотворчески процес;
- правната система на ЕС, нейните източници и субекти и принципите на приложение на общностните норми на територията на членуващите държави;
- съдебната система на ЕС, съдебния контрол върху институциите и върху членуващите държави, уникалните форми на взаимодействие между общностните и националните юрисдикции и ролята на Съда на ЕС за развитието на общностното право;
- правните измерения на членството на Република България в ЕС.

Задачите са мащабни. Тяхната реализация на високо академично ниво би трябвало да формира специалисти не само с необходимата правна култура, но и с конкретни умения и компетентност, които биха ги направили конкурентоспособни и предпочитани при тяхната реализация.

Учебната програма на специалност „Европеистика“ включва следните правни дисциплини в общия курс: въведение в правото, право на ЕС, европейски конституционализъм, основи на частното право, конституционно право на Република България, политика в правосъдието и вътрешните работи. В правния профил се изучават: конституционно правосъдие, международно публично право, права на човека, Съд на ЕС, европейско медийно право, прилагане на правото на ЕС, дипломатическо и консулско право, търговско право.

Правни анализи присъстват и в редица други дисциплини - например политики на ЕС, международни отношения, външни отношения на ЕС, конкуренция и конкурентна политика в ЕС и др.

В езиковото обучение, което е едно от значимите предимства на специалност „Европеистика“ също са включени правни понятия, особено в курсовете по терминология на различните езици.

Това взаимно проникване на областите на знанието не се отнася само за правните изследвания. Очевидно е, че не може да се преподава разбираемо динамиката в нормативната база на ЕС без познаването на икономическите интеграционни процеси или без получените знания относно историята на европейската интеграция. Политологичните и социологически анализи също присъстват в цялата програма. От тук следва и императивното изискване за споменатия вече тесен синхрон в програмите на всички дисциплини, за екипност в работата на академичния състав. Само по този път могат да бъдат постигнати желаните резултати, като се гарантира поетапност, приемственост и надграждане, да се избягват повторения, които създават усещане у студентите че в някои случаи слушат едно и също. В тези посоки трябва да се търси непрекъснатото усъвършенстване на учебната програма, за да сме сигурни, че специалност „Европеистика“ подготвя европеисти.